

ใบความรู้ที่ ๖ เรื่อง คำราชาศัพท์ (๒)
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ เรื่อง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง คำราชาศัพท์ (๒)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

คำราชาศัพท์ แปลตามคำศัพท์ว่า คำศัพท์ที่ใช้สำหรับพระราชา แต่ในปัจจุบันหมายถึง คำสุภาพไพเราะที่นำมาใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลที่มีฐานะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. พระมหากษัตริย์
๒. พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป
๓. พระสงฆ์
๔. ข้าราชการผู้ใหญ่
๕. สุภาพชน

หมวดหมู่ของคำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์แบ่งตามชนิดของคำได้ ๕ หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดเครื่องใช้ หมวดร่างกาย หมวดเครือญาติ หมวดกริยาอาการ และคำศัพท์ที่ใช้กับพระสงฆ์

๑. หมวดเครื่องใช้

ตัวอย่าง

คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระฉาย	กระจกส่อง
พระสนับเพลา	กางเกง
เครื่อง	ของเสวย
พระกระยาเสวย (พระมหากษัตริย์)	ข้าว
รัตพระองค์, พระปิ่นหนึ่ง	เข็มขัด
พระสุวรรณภิงคาร	คนโทน้ำ
ฉลองพระหัตถ์	ช้อน
พระกุนทล	ตุ้มหู
พระแท่นบรรทม	เตียงนอน
ลาดพระสุธารส	ลาดน้ำชา
พระยี่ภู่, พระที (ราชวงศ์)	ที่นอน
พระสุธารส	น้ำดื่ม
พระสุธารสชา	น้ำชา

คำราชาศัพท์	ความหมาย
โอสถมวน	บุหรี
พระทวาร	ประตู
พระจุฑามณี	ปิ่น
พระแสงปืน	ปืน
ซั้บพระองค์	ผ้าเช็ดตัว
ซั้บพระพักตร์	ผ้าเช็ดหน้า
พระภูษาชุบสรอง, ผ้าชุบสรอง, ผ้าสรอง	ผ้าอาบน้ำ
พานพระศรี	พานหมาก
พระวิสูตร, พระสูตร	ม่าน, มุ้ง
ธารพระกร	ไม้เท้า
โอสถประจุ	ยาถ่าย
ฉลองพระบาท	รองเท้า
ฉลองพระหัตถ์ล้อม	ล้อม
ฉลองพระองค์	เสื้อ
น้ำจันท์	เหล้า

๒. หมวดร่างกาย

ตัวอย่าง

คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระโลมา	ขน
พระอุณาโลม	ขนระหว่างคิ้ว
ข้อพระบาท	ข้อเท้า
ข้อพระหัตถ์	ข้อมือ
พระขงฆ์	แข้ง
พระศอ	คอ
พระหนุ	คาง
พระขนง	คิ้ว
พระฉายา	เงา
พระนาสิก	จมูก
พระกรรเจียก	จอนหู
พระโมฬี	จุก

คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระพักตร์	ดวงหน้า
พระอุรุ	ต้นขา
พระพาหะ	ต้นแขน
พระโสณี	ตะโพก
พระอังคาร	เกล้ากระดูก
พระอุทร	ท้อง
พระถัน, พระเต้า	นม
น้ำพระเนตร	น้ำตา
พระเขษะ	น้ำลาย
พระกนิษฐา	นื้วัก้อย
พระดรรชนี	นื้วชี
พระองคฺลี	นื้วมือ
พระม้งสา	นื้ือ
พระอังสะ	บ่า
พระปับผาสะ	ปอด
พระบังคนเบา	ปัสสาวะ
พระโอษฐ์	ปาก
เส้นพระเจ้า, พระเกศา (ราชวงศ์)	ผม
พระฉวี	ผิวหนัง
พระราศี	ผิวหน้า
พระทนต์	ฟัน
พระกัจฉะ	รักแร้
ไรพระทนต์	ไรฟัน
พระชีวหา	ลื้น
มูลพระชีวหา	ลื้นไก่อ
พระนาภี	สะดือ
พระนลาฏ	หน้าผาก
พระขนอง, พระปฤษฎางค์	หลัง
พระชานู	หัวเข่า
พระกรรณ	หู
พระเสโท	เหงื่อ

คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระรากลขวิญญู	ไหปลาร้า
พระอูระ, พระทรวง	อก
พระบังคนหนัก	อุจจาระ
บั้นพระองค์, พระกฤษฎี	เอว

๓. หมวดเครือญาติ

ตัวอย่าง

คำราชาศัพท์	ความหมาย
พระกนิษฐภรรดา	น้องเขย
พระอนุชา	น้องชาย
พระกนิษฐภคินี	น้องสะใภ้
พระปิตุจฉา	ป้า, อา (ฝั่งพ่อ)
พระมาตุจฉา	ป้า, อา (ฝั่งแม่)
พระอัยกา, พระอัยกี	ปู่, ตา
พระชนก, พระบิดา	พ่อ
พระสัสสุระ	พ่อผัว, พ่อตา
พระเชษฐภรรดา	พี่เขย
พระเชษฐา	พี่ชาย
พระเชษฐินี	พี่สะใภ้
พระเชษฐภคินี	พี่สาว
พระชนนี, พระมารดา	แม่
พระสัสสุ	แม่ยาย
ย่า, ยาย	พระอัยยิกา
พระมาตุลา	ลุง, น้า (ฝั่งแม่)
พระปิตุลา	ลุง, อา (ฝั่งพ่อ)
พระชามาดา	พระชามาดา
พระสุณิสา	พระสุณิสา
พระสวามี	พระสวามี

๔. หมวดกริยาอาการ

ตัวอย่าง

คำราชาศัพท์	ความหมาย
โปรด	ชอบ
ทอดพระเนตร	ดู
มีพระบรมราชวินิจฉัย	ตัดสิน
ทรงเครื่อง	แต่งตัว
มีพระราชปฐา	ถาม
มีพระราชปฏิสันถาร	ทักทายปราศรัย
ทรงพระสำอาง	ทาเครื่องหอม
ทรงพระบรรทม	นอน
ประทับ	นั่ง
ทรงพระประจวร	ป่วย
เสด็จ	ไป
เสด็จประพาส	ไปเที่ยว
ทรงพระกรรม	มีกรรม
ทรงพระกันแสง	ร้องไห้
เสวย	รับประทานอาหาร
ทรงพระสรวล	หัวเราะ
พระราชทาน/ประทาน	ให้
ทรงคม	ไหว้
ต้องพระราชประสงค์	อยากได้
สร่งน้ำ	อาบน้ำ

๕. หมวดคำศัพท์ที่ใช้กับพระสงฆ์

ตัวอย่าง

คำราชาศัพท์	ความหมาย
ฉัน	กิน
ปลงผม	โกนผม
อาราธนา	ขอร้องให้พระกระทำ
อุบาสก, อุบาสิกา	คนรู้จัก
ใบปวารณา	คำแจ้งถวายจตุปัจจัย
นมัสการ	คำปฏิสันถาร (ชมราวาสพูดกับพระสงฆ์)
เจริญพร	คำปฏิสันถาร (พระสงฆ์พูดกับชมราวาส)
ไตรจีวร	เครื่องนุ่งห่ม
ปัจจัย	เงิน
ลิขิต	จดหมาย
ปลงอาบัติ	แจ้งความผิด
นิมนต์	เชิญ
มรณภาพ	ตาย
อาสนะ	ที่นั่ง
จำวัด	นอน
อาพาธ	ป่วย
อาตมา	ภิกษุใช้แทนตัวเมื่อพูดกับบุคคลทั่วไป
โยม	ภิกษุใช้เรียกชมราวาส
คิลานเภสัช	ยารักษาโรค
กุฏิ	เรือนที่พักในวัด
องค์	ลักษณะนามสำหรับพระพุทธรูป
รูป, องค์	ลักษณะนามสำหรับพระภิกษุ
อังคาค	เลี้ยงพระ
เพล	เวลาฉันอาหารกลางวัน
เสนาสนะ	สถานที่พระภิกษุใช้อาศัย
ลาสิกขา	สึก

คำราชาศัพท์	ความหมาย
ถาน, เวจกุลิ	ห้องสุขา
ห้องสร่งน้ำ	ห้องอาบน้ำ
ประเคน, ถวาย	ให้
สร่งน้ำ	อาบน้ำ
ภัตตาหาร, จังหัน	อาหาร
สลาภภัต	อาหารถวายพระด้วยสลาภ